

GRĂDINA ICOANEI

Lelioara Zamani

Un rol deosebit în viața Bucureștilor, începând cu perioada modernă, l-au avut grădinile și parcurile. Acestea au ilustrat nevoia de spații mai mari sau mai mici, adevărate oaze de verdeață, liniște și aer curat într-un oraș în care ritmul trepidant al construcțiilor și al progresului își făcea tot mai mult simțit prezența.

Preocupări pentru horticoltură existaseră și înainte, dar de regulă, aria de manifestare a acestora era de factură privată. Astfel existau grădini amenajate care aparțineau curții domnești, boierilor și mănăstirilor.

În septembrie 1640, Bucureștii au fost vizitați de către un episcop catolic, Petru Baksici, care remarcă existența pe malul drept al Dâmboviței, a grădinii domnești, ce se întindea cam din dreptul Gorganilor (biserica Sf. Ilie Gorgani), unde era livadă, până în spatele bisericii Domnița Bălașa, pe unde era „ciutăria domnească”, un fel de grădină zoologică a acelor vremuri.

Pentru aceeași perioadă sunt amintite și grădinile de trandafiri și lalele, amenajate pe malurile râului Colentina pentru petrecerile boierimii.¹

Abia peste un secol și mai bine încep să apară și unele locuri amenajate, cu un oarecare caracter public, în timpul domnitorului Alexandru Ipsilante.

Prima grădină publică, în acceptul larg al cuvântului, apare efectiv odată cu realizarea celei de la Șoseaua Kiseleff, în deceniul al patrulea al secolului al XIX-lea.

După impresionanta lucrare care a avut ca finalitate crearea grădinii Cișmigiu, opera tot a peisagistului vienez Mayer, (ca și rondul al doilea al Șoselei Kiseleff), numărul grădinilor încep să crească. Printre acestea se află și Grădina Icoanei.

Această grădină a fost construită pe locul unui lac ce fusese secăt prin 1870.

Pe aici trecea un afluent al Dâmboviței, numit Bucureștioara, care găsinde terenul propice, forma în acest loc o serie de bălți, adevărate focare de infecții pentru locuitorii din zonă. Și cum locuitorii erau oameni înstăriți, s-au luat măsurile de rigoare, creându-se această grădină al cărui rol la început a fost acela de asanare a bălții.²

Cuprinsă între trei străzi: str. Plonă, str. A. Xenopol și str. Gh. Chitu, grădina are în vecinătate biserica Icoanei de la care își trage și numele, la fel ca întregul cartier.

Dar biserica nu se numise așa de la început.

În cursul veacului al XVIII, era cunoscută uneori cu numele de biserica Ceaus-David, ca și mahalaua în care se afla, sau alteori cu numele de biserica popei Dima.³

¹ Arh. Rica Marcus, Parcuri și grădini în România, Editura Tehnică, București, 1985, p. 48

² Ibidem, p. 202

³ George D. Florescu, Din vechiul București, Editura 1935, p. 57

Biserica, construită la început din lemn, se pare că de ceasul David Corbea, trimis al lui C-tin Brâncoveanu la curtea lui Petru cel Mare, a fost mai târziu ctitorie a lui Mihail Monahul, fost logofăt de taină, cunoscut și sub numele călugăresc de Macarie schimnicul, din neamul boierilor Babeni.

Înălțată prin anii 1745–1750 tot din lemn, pe locul celei vechi, dovadă fiind o icoană din 1682, descoperită acolo și de la care își trage și numele, biserica avea după terminarea lucrărilor o turlă și o serie de chilii în jur.⁴

În locul acestei biserici din lemn s-a ridicat o alta din piatră, câțiva ani mai târziu, prin 1784–1785, de către Panait Băbeanu, având ca hram Sf. Troiță.

Acest Panait Băbeanu fusese mare căpitan de lefegii, devenind apoi mare sluger. Nepot al lui Mihail Monah, văzând gradul de degradare al bisericii, el cere și obține autorizația mitropolitului de a o construi din zid.

Mai târziu, cutremurul din 1838 distruge clădirea care, este rezidită de către Pană Băbeanu, nepotul de frate al căpitanului de lefegii Panait, fiind ajutat și de enoriași.

În 1887–1889 i se reface pictura și i se adaugă pridvorul din față. Turlele au fost de asemenea refăcute, iar ferestrele au fost mărite.⁵

La data de 26/7 aprilie 1871 are loc o licitație ținută de Consiliul Comunal în sala ședințelor, privind „înființarea unei grădini de piață publică numită maidanul Icoanei”, care este câștigată de un anume Anton Westelly, suma fiind de 19.950 de lei.⁶

Contractul de realizare a grădinii este semnat un an mai târziu, în 17/29 mai 1872 și stabilea o serie de clauze. Prima dintre acestea urmărea ca lucrarea să fie făcută conform planului și devizului ce fuseseră întocmite anterior, precum și a anumitor condiții.

Lucrarea urma să fie terminată după doi ani de la data când a fost semnat contractul, iar costul acesteia „urma să fie dat de Primărie după înaintarea lucrării și constatarea făcută de arhitectul Capitalei”.⁷

Antreprenorului urma să i se oprească 20% pentru întreținerea grădinii pe timp de trei ani de la terminarea ei, înapoiindu-i-se câte o treime parte la expirarea fiecărui an de întreținere în bună stare a grădinii.

Pentru asigurarea Primăriei de aducerea la îndeplinire a condițiilor acestui contract Dl. Luis Leyvraz (probabil arhitectul însărcinat cu proiectul), a depus garanție proprietatea sa din suburbia Bărbătescu, strada Cuțitul de Argint.

Contractul se termina cu specificarea că „la orice abatere din condițiunile de mai sus, onor Primăria va putea face această lucrare în contul meu și al garanției depusă fără mijlocire de judecată”.⁸

Condițiile puse pentru realizarea grădinii vizau obligațiile pe care le avea antreprenorul în lucrarea ce urma s-o demareze.⁹

⁴ Ibidem

⁵ Nicolae Stoicescu, Repertoriul bibliografic al monumentelor feudale din București, Editura Academiei, București, 1960, p. 218

⁶ M.I.A.M.B.; Fond Colecția de documente; dosar 12.542; fila 1

⁷ Ibidem

⁸ Ibidem

⁹ Idem; dosar 12.543; fila 1

El trebuia să respecte planul și devizul și să țină cont de inspecțiile arhitectului capitalei.

În primul an urma să se execute înălțarea terasamentului cu 0,60 m, luându-se în considerare și lucrările de scurgere a apei dinspre străzile inconjurătoare.

Anul următor, până la sfârșitul lunii aprilie, trebuia pusă toată plantația, realizat gazonul, aleile etc.

După terminarea lucrării conform proiectului, antreprenorul era dator să întrețină în bună stare grădina timp de trei ani, atât plantația cât și aleile. Șase luni pe an, când era cald, trei sacagii urmau să ude grădina.

Lucrarea urma să fie începută cu banii antreprenorului și nu prea se știe ce folos avea el de pe urma acestei munci, cu toate că este de neconceput ca să nu fi avut nimic de câștigat. Mai ales că tot el urma să întrețină grădina alți 3 ani, după terminarea lucrărilor, iar în cazul în care nu respecta cerințele stipulate, urma ca lucrarea și întreținerea acestui spațiu să fie executată pe contul lui.¹⁰

Din devizul întocmit, se constata că suprafața totală a grădinii este de 11.940 m². Din această suprafață, 7.100 m² o formează aleile care urmau să aibe la bază moloz peste care, „bine bătut și potrivit se va așterne un strat de nisip pietros”.¹¹

Costul lucrărilor de terasament și material se ridică la 10.182 lei. Cel legat de gazon, arbori și arbuști exotici și de pădure nu depășea 3.632 lei. La socoteală mai intra și transportul, plata sacagiilor, a grădinarului, cheltuielile neprevăzute, totalul întregii lucrări ajungând în final a fi de 25.190,80 lei.¹²

Sursele arată că această grădină a fost terminată în 1875.¹³

Plantația ce se găsește și acum acolo, datează în majoritate de atunci.

În mijlocul grădinii, un punct de atracție îl reprezintă un grup de platani deosebit de frumoși și înalți.

În anul 1930 traseul aleilor se modifică și sunt aduși numeroși arbori și arbuști care îmbogățesc colecția deja existentă și dintre care se pot enumera: *sophora japonica*, *quercus*, *ulmus*, *robinia pseudoaccacia*, *koelreuteria*, *symphoricarpus rasemosus*, *lycium halimifolium*, *cornus sanguinea*.¹⁴

Fără să aibe o mare întindere, grădina Icoanei, a fost și este deopotrivă loc de odihnă pentru trecători și locuitori ai cartierului, dar și loc de joacă pentru copii.

Cartier al celor bogați, cartierul Icoanei – cum îl întâlnim în perioada interbelică – se trezea târziu. Chiar și servitorii își puteau permite să mai lenevească diminețile.

La 1393 un ziarist matinal surprinde grădina în amorțirea ei matinală: „Pe la 8 dimineța grădina e pustie. Un măturător cu gesturi măsurate trece tăvălugul

¹⁰ Ibidem

¹¹ Idem; dosar 12.544; fila 1

¹² Ibidem, fila 3

¹³ Arh. Rica Marcus, op. cit., p. 202

¹⁴ Ibidem

măturoiului, adunând mormane de frunze galbene. Pământul e umed și-ți imprimă urma pașilor. Un fotograf a la minut care poartă pe aparat servitori și răcani în clasice poziții se instalează lângă statuia lui Cantacuzino – pare-se Nababul...”¹⁵

Statuia, amplasată la intrarea în grădină îl înfățișează într-adevăr pe C. G. Cantacuzino (1845–1898), zis și Nababul pentru marea avere pe care o deținea.

Monumentul a fost ridicat prin subscripție publică de amicii săi politici, Creditul Funciar Rural, funcționarii C.F.R. etc., așa cum este inscripționat pe spate.

Sunt menționați apropiații lui, colaboratori și prieteni: I. Câmpineanu, frații Golescu, Costache Negri, A. Panu, C. A. Rosetti, I. C. Brătianu, M. Kogălniceanu, G. C. Cantacuzino.

În grădină mai există încă o statuie. Este cea a unei tinere femei cu catrință și maramă având un chip frumos și subtil, care poartă doi copii în brațe. Ansamblul ridicat de Ion Vlasiu în 1957, este intitulat „Maternitate”, dar duce mai mult cu gândul la guvernantele de la Muscel care mai mult pe aici își făceau veacul, alături de celelalte „nemțoaice” sau „franțuoaice” care de cele mai multe ori erau poloneze sau unguroaice, și de copii pe care îi aveau în grijă.¹⁷ Căci aici era raiul și al doicilor care puteau sta de vorbă nestingherite decât de necesitatea de a mai vedea ce fac „îngerășii”, dar și al copiilor care s-ar fi jucat toată ziua.

Astăzi grădina, străjuită de o parte de Biserica anglicană iar de cealaltă de Teatrul Bulandra, Sala „Grădina Icoanei”, cum mai este cunoscută de către bucureșteni, continuă se te îmbie cu frumusețea locului.

SUMMARY

The „Icoanei” Garden

by **Lelioara Zamani**

The „Icoanei” Garden, built in a rich quarter, took its name (just like the quarter itself) from the church close by, sheltering an icon dating from the year 1682.

The garden was founded following a decision from 1871, concluded by a contract and by the initiation of the works that were accomplished in 1877.

The result was a small oasis of vegetation and peace for the inhabitants of the area, and not only, as well as a place that has already become history.

¹⁵ Ioan Massoff, Grădina Icoanei, printre copii și guvernante, în „Realitatea Ilustrată”, anul XIII, no. 674, 19 dec. 1939, p. 26.

¹⁶ Ibidem.